

KARL MARX

MANUSCRITS ECONÓMICO-FILOSÒFICS

1er Manuscrit

[...]

Treball alienat i propietat privada

(XXII) Hem partit dels pressupòsits de l'economia nacional. Hem acceptat el seu llenguatge i les seves lleis. Hem suposat la propietat privada i la separació entre el treball, el capital i la terra, i igualment entre el salari, el benefici del capital i la renda de la terra, així com també la divisió del treball, la competència, el concepte de valor de canvi, etc. Partint de l'economia nacional mateixa, amb les seves pròpies paraules, hem mostrat que el treballador cau lentament a la condició de mercaderia i de mercaderia miserable, que la misèria del treballador està en proporció inversa al poder i al volum de la seva producció, que el resultat necessari de la competència és l'acumulació del capital en poques mans, o sigui una restauració més terrible del monopoli, que finalment la diferència entre capitalista i terratinent desapareix com la d'entre camperol i obrer i tota la societat acaba per dividir-se en dues classes: *propietaris* i *treballadors* sense propietat.

L'economia nacional parteix del fet de la propietat privada i no ens explica el perquè. Recull el procés *material* de la propietat privada que té lloc en la realitat, en fórmules generals, abstractes, que després pren com a *lleis*. No comprèn aquestes lleis, és a dir, no mostra com es deriven de l'essència de la propietat privada. L'economia nacional no ens dóna cap explicació sobre el motiu de la divisió entre treball i capital, entre capital i terra. Per exemple, quan determina la proporció entre salari i benefici del capital es conforma amb l'interès del capitalista com a darrer motiu; és a dir, suposa el que hauria de desenvolupar. Igualment la competència és referida per tot arreu i s'explica per circumstàncies externes. Fins a quin punt aquestes circumstàncies externes, aparentment casuals, no són més que l'expressió d'un desenvolupament necessari; sobre això, l'economia nacional no en sap res. Hem vist com, fins i tot, l'intercanvi li sembla un fet casual. Els únics engranatges que

l'economia nacional posa en moviment són la *cobdícia* i la *guerra entre els cobdiciosos, la competència*.

Precisament perquè l'economia nacional no comprèn la cohesió del moviment, s'ha pogut oposar, per exemple, la doctrina de la competència a la doctrina del monopoli, la doctrina de la lliure empresa a la doctrina del corporativisme, la doctrina de la divisió de la propietat de la terra a la doctrina de la gran propietat territorial, per tal com competència, llibertat d'empresa i divisió de la propietat de la terra es desenvolupaven i comprenien com a conseqüències casuals, intencionals, imposades per la força, i no com a necessàries, inevitables, naturals, del monopoli, la corporació i la propietat feudal.

Per tant, hem de comprendre ara la connexió essencial entre la propietat privada, la cobdícia, la separació entre treball, capital i propietat territorial, entre intercanvi i competència, entre valor i devaluació dels homes, entre monopoli i competència, etc., de tota aquesta alienació amb el sistema del *diner*.

No ens trasllem, com l'economista nacional quan vol donar explicacions, a un estat primitiu purament fictici. Tal estat primitiu no explica res. Només desplaça el problema a una grisa i nebulosa llunyania. Suposa com un fet, com un succés, el que hauria de deduir, a saber la relació necessària entre dues coses, per exemple entre divisió del treball i intercanvi. Així explica el teòleg l'origen del mal pel pecat, és a dir, suposa com un fet, en forma històrica, el que hauria d'explicar.

Nosaltres partim d'un fet econòmic, *actual*.

El treballador esdevé més pobre com més riquesa produeix, com més augmenta la seva producció en potència i volum. El treballador esdevé una mercaderia més barata com més mercaderies crea. La *desvaloració* del món dels homes augmenta en proporció directa a la valorització del món de les coses. El treball no sols produeix mercaderies; es produeix a si mateix i al treballador com a *mercaderia*, i precisament en la mesura que el treball produeix mercaderies.

Aquest fet no expressa més que això: que l'objecte que produeix el treball, el seu producte, s'hi enfronta com *una cosa estranya*, com un poder *independent* del productor. El producte del treball és el treball que es fixa en un objecte, que s'ha convertit en cosa; és l'objectificació del treball. La realització del treball és la seva objectificació. Aquesta realització del treball apareix en l'estat de l'economia nacional com a *irrealització* del treballador, l'objectificació com a *pèrdua de l'objecte i esclavitud sota l'objecte*, l'apropiació com a alienació, com a estranyament.

La realització del treball apareix de tal manera com a irrealització que el treballador és irrealitzat fins a morir-se de gana. L'objectificació apareix de tal manera com a pèrdua de l'objecte que el treballador es troba desposseït dels objectes més necessaris no només per a la vida, sinó també per al treball. Més encara, el mateix treball esdevé un objecte que només pot controlar amb els majors esforços i amb les interrupcions més imprevisibles. L'apropiació de l'objecte apareix de tal

manera com a alienació que, com més objectes produeix el treballador, menys pot posseir i més cau sota el domini del seu producte, el capital.

Totes aquestes conseqüències són resultat d'una determinació del treballador: que aquest es comporti amb el *producte del seu treball* com amb un objecte *aliè*. Amb aquest supòsit queda clar que el treballador, com més s'escarrassa a treballar, més poderós esdevé el món aliè, objectiu, que crea davant seu, més pobre esdevé ell mateix, el seu món intern, menys li pertany aquest. El mateix passa amb la religió. Com més posa l'home en Déu, menys conserva en si mateix. El treballador posa la seva vida en l'objecte, però ja no li pertany, a ell, sinó a l'objecte. Per tant, com més gran és aquesta activitat, més mancat d'objectes és el treballador. El que és el producte del seu treball no és ell. Per tant, com més gran és aquest producte, menys és ell mateix. L'alienació del treballador en el seu producte significa no sols que el treball esdevé un objecte, una existència *externa*, sinó també que existeix *fora d'ell*, independent, aliè, i esdevé un poder independent enfront d'ell, significa que la vida que ha transmès a l'objecte s'enfronta a ell hostil i aliena.

(XXIII) Considerem ara de més a prop l'*objectificació*, la producció del treballador i en ella l'alienació, la *pèrdua* de l'objecte, el seu producte.

El treballador no pot produir res sense la *naturalesa*, sense el món *exterior sensible*. Aquesta és la matèria en la qual es realitza el seu treball, en la qual actua, a partir de la qual i mitjançant la qual produeix.

Però així com la naturalesa *alimenta* el treball, en el sentit que el treball no pot *viure* sense objectes sobre els quals actuar, així també, per una altra part, *l'alimenta* en sentit estricte, subministrant al *treballador* mateix els mitjans per a subsistir físicament.

Per tant, com més *s'apropia* el treballador amb el seu treball del món exterior, de la naturalesa sensible, mes es troba privar *d'aliments* en un doble sentit; en primer lloc, perquè el món exterior sensible deixa cada vegada més de ser un objecte inherent al seu treball, *d'alimentar-lo*; en segon lloc, perquè cada vegada li dóna menys *aliments* en el sentit immediat de mitjans per a la subsistència física del treballador.

En aquest doble sentit, el treballador esdevé un esclau del seu objecte, primer perquè rep un *objecte del treball*, és a dir, *treball*; i segon, perquè rep *mitjans de subsistència*. Així doncs, en primer lloc per a poder existir com a *treballador*, i en segon lloc per a poder existir com a *subjecte físic*. El *súmmum* d'aquesta esclavitud és que el *subjecte físic* ja només [pot] mantenir-se com a *treballador*, i treballador no és més que un *subjecte físic*.

(Segons interpreten les lleis de l'economia nacional l'alienació del treballador en el seu objecte, com més produeix el treballador, menys pot consumir; com més gran és el valor que produeix, menys val ell, menys respecte mereix; com més estructurat és el seu producte, més deforme és el treballador; com més civilitzat el

seu objecte, més bàrbar és el treballador; com més potent el treball, més gran és la impotència del treballador; com més intel·ligent és el treball, més embrutit i esclavitzat per la naturalesa esdevé el treballador.)

L'economia nacional amaga l'alienació inherent al treball, sense considerar la relació IMMEDIATA entre el TREBALLADOR (el treball) i la producció. En efecte, el treball produeix meravelles per als rics, però expolia el treballador. Produeix palaus, però coves per al treballador. Produeix bellesa, però deformitat per al treballador. Substitueix el treballador per les màquines, però torna una part dels treballadors a un treball bàrbar i converteix la resta en màquines. Produeix intel·ligència, però produeix estupidesa i cretinisme per al treballador.

La relació immediata del treball amb els seus productes és la relació del treballador amb els objectes que produeix. La relació del ric amb els objectes de la producció i amb ella mateixa és només una conseqüència d'aquesta primera relació. I la confirma. Aquest altre aspecte el tractarem més endavant. Així, doncs, quan ens preguntem quina és la relació essencial del treball, ens preguntem per la relació del treballador amb la producció.

Fins ara hem considerat l'alienació, l'estranyament del treballador només en un sentit, a saber, la seva *relació amb els productes del seu treball*. Però l'alienació no es mostra només en el resultat, sinó també en *l'acte de la producció*, dins de la mateixa *activitat productiva*. Com es podria enfrontar al treballador, com una cosa aliena, el producte de la seva activitat, si no s'alienés ell mateix en el mateix acte de produir? El producte no és sinó el resum de l'activitat, de la producció. Per tant, si el producte del treball és l'alienació, la producció mateixa ha de ser l'alienació activa, l'alienació de l'activitat, l'activitat de l'alienació. En l'alienació de l'objecte del treball es resumeix només l'alienació, l'estranyament en l'activitat mateixa del treball.

En què consisteix llavors l'alienació del treball?

En primer lloc, el treball és *extern* al treballador, és a dir, no pertany al seu ésser; el treballador no s'afirma en el seu treball, sinó que es nega, no se sent bé sinó disgustat, no desenvolupa una energia física i intel·lectual lliure, sinó que es mortifica el cos i s'arruïna la ment. El treballador no se sent seu fins que surt del treball i en el treball se sent alienat. Quan no treballa s'està a casa, i quan treballa no s'està a casa. El seu treball no és per tant voluntari, sinó obligat, *treball forçat*. Així el treball no li satisfà una fretura, sinó que és només un *mitjà* per a satisfer fretures fora del treball. Fins a quin punt li és estrany es veu en el fet que tan aviat deixa d'haver-hi una coacció física o una altra, hom fuig del treball com d'una pesta. El treball extern, el treball en què l'home s'aliena, és un treball d'autosacrifici, de mortificació. Finalment, l'exterioritat del treball produïda en el treballador es veu en el fet que no és seu sinó d'un altre, en el fet que no li pertany, en el fet que en ell no es pertany a si mateix sinó a un altre. Així com en la religió la pròpia activitat de la fantasia humana, del cervell humà i del cor humà és independent de l'individu, és a dir, actua sobre ell com una activitat estranya, divina o diabòlica, tampoc l'activitat del treballador no és la seva pròpia activitat. Pertany a un altre, és la pèrdua de si mateix.

Per tant, s'arriba al resultat que l'home (el treballador) només sent que obra lliurement en les seves funcions animals de menjar, beure i procrear, afegint-hi a tot estirar habitatge, abillament, etc., mentre que en les seves funcions humanes se sent només com un animal. Allò animal esdevé allò humà, i allò humà, allò animal.

Menjar, beure i procrear, etc., són també, certament, funcions autènticament humanes. Però en l'abstracció que les separa de l'àmbit de la restant activitat humana i les converteix en fins únics i absoluts, són animals.

Hem considerat l'acte de l'alienació de l'activitat pràctica humana, el treball, de dues maneres: 1) La relació del treballador amb el *producte del treball* com a objecte aliè i que el domina. Aquesta relació es alhora la relació que fa del món exterior sensible, dels objectes naturals, un món aliè, que s'hi enfronta de manera hostil. 2) La relació del treball amb *l'acte de la producció* dins del treball. Aquesta relació és la relació que vincula el treballador a la seva pròpia activitat com una cosa estranya, que no pertany a ell, és l'activitat com a sofriment, la força com a impotència, la procreació com a castració, la *pròpia* energia física i mental del treballador, la seva vida personal –atès que la vida no és [altra cosa] que activitat–, com una cosa que es torna contra ell mateix, independent d'ell, activitat que no li pertany. *L'alienació de si mateix*, com abans l'alienació de la *cosa*.

(XXIV) Encara hem de deduir dels dos punts anteriors una tercera característica del *treball alienat*.

L'home és un ésser a nivell d'espècie, no sols perquè converteix en la teoria i en la pràctica l'espècie –tant la seva pròpia com la de les altres coses– en el seu objecte, sinó perquè, dit d'una altra manera, també es pren a si mateix com l'espècie present, viva, perquè es comporta amb si mateix com amb un ésser *universal* i per tant lliure.

La vida de l'espècie, sigui humana o animal, consisteix físicament, en primer lloc, en el fet que l'home (com l'animal) viu de la naturalesa inorgànica, i com més universal és l'home comparat amb l'animal, més universal és l'àmbit de la naturalesa inorgànica de la qual viu. Així com plantes, animals, pedres, aire, llum, etc., formen part, teorèticament, de la consciència humana, per una banda com a objectes de les ciències naturals, per una altra banda com a objectes de l'art –la seva naturalesa espiritual inorgànica, aliments espirituals que ha de preparar primer abans de consumir-los i digerir-los–, així també formen part pràcticament de la vida humana i de l'activitat humana. Físicament l'home viu només d'aquests productes naturals, malgrat que sigui en la forma d'aliments, calefacció, vestimenta, habitatge, etc. La universalitat de l'home es revela de fet en la universalitat que fa de tota la naturalesa el seu cos *inorgànic*, en tant que [1] mitjà directe de subsistència i [2] la matèria, l'objecte i l'instrument de la seva activitat vital. La naturalesa és el *cos inorgànic* de l'home, o sigui la naturalesa en tant que ja no és cos humà. L'home *viu* de la naturalesa, val a dir: la naturalesa és el seu *cos*, amb el qual ha de mantenir-se en un procés constant per tal de no morir. Que la vida física i espiritual de l'home està unida a la naturalesa no vol dir sinó que la naturalesa està unida a si mateixa, ja que

l'home és part de la naturalesa.

El treball alienat, en alienar l'home 1) de la naturalesa, 2) de si mateix, de la seva pròpia funció activa, de la seva activitat vital, aliena l'home de *l'espècie*; li converteix la *vida des l'espècie* en un mitjà per a la vida individual. En primer lloc aliena la vida de l'espècie i la vida individual, i en segon lloc converteix la darrera en la seva abstracció, en la finalitat de la primera, que també es troba en forma abstracta i alienada.

Doncs, en primer lloc, el treball, *l'activitat vital*, la *vida productiva* mateixa es presenten a l'home només com un *mitjà* per a satisfer una fretura, la de conservar l'existència física. Però la vida productiva és la vida de l'espècie. És vida que genera vida. En el tipus d'activitat vital resideix tot el caràcter d'una espècie, el seu caràcter específic, i l'activitat lliure, conscient, és el caràcter de l'espècie humana. La vida mateixa apareix només com a *mitjà de vida*.

L'animal es troba en identitat immediata amb la seva activitat vital. No es diferencia d'ella. És *ella*. L'home converteix activitat vital mateixa en objecte de la seva voluntat i consciència. Disposa d'una activitat vital conscient. No es tracta d'una qualitat amb la qual coincideix immediatament. L'activitat vital conscient diferencia els homes immediatament de l'activitat vital animal. Ja només per això viu a nivell d'espècie. O és només un ésser conscient, és a dir, la seva pròpia vida és el seu objecte, precisament perquè viu a nivell d'espècie. Tan sols per això la seva activitat és activitat lliure. El treball alienat inverteix la relació, de manera que l'home, precisament perquè és un ésser conscient, converteix la seva activitat vital, la seva essència, simplement en un mitjà per a la seva *existència*

La producció pràctica d'un *món objectiu*, *l'elaboració* de la naturalesa inorgànica, és la confirmació de l'home com a ésser pertanyent a una espècie conscient és a dir, com un ésser que es comporta envers l'espècie com respecte al seu propi ésser, o envers si mateix com un ésser pertanyent a una espècie. Certament també produeix l'animal. Es fa el seu niu, o habitatges, com les abelles, els castors, les formigues, etc. Només que no produeix més que el que necessita immediatament per a si o per a la seva prole; produeix en una sola direcció, mentre que l'home produeix universalment; produeix només sota el domini de la fretura física immediata, mentre que l'home produeix fins i tot lliure de la fretura física i només produeix vertaderament en alliberar-se d'ella; es produeix només a si mateix, mentre que l'home reproduïx tota la naturalesa; el seu producte pertany immediatament al seu cos físic, mentre que l'home s'enfronta lliurement al seu producte. L'animal es forma només amb la mida i la fretura de l'espècie a la qual pertany, mentre que l'home sap produir amb la mida de qualsevol espècie i aplicar en cada cas una proporció inherent a l'objecte; per això, l'home modela també segons les lleis de la bellesa.

Per tant, precisament en l'elaboració del món objectiu l'home es confirma realment com a *ésser a nivell d'espècie*. Aquesta producció és la seva vida com a espècie treballadora. En ella es revela la naturalesa com la *seua obra* i la seva realitat. Objecte del treball és per tant *l'objectivació de la vida de l'espècie humana*: en desdoblar-

se no només intel·lectualment, com en la consciència, sinó en el treball, en la realitat, i per tant en contemplar-se en un món per ell creat. De manera que el treball alienat, en arrabassar a l'home l'objecte de la seva producció, li arrabassa la *vida d'espècie*, l'objectivitat real com a espècie, i transforma el seu avantatge sobre l'animal en un desavantatge: se'l priva del cos inorgànic, la naturalesa.

De la mateixa manera, el treball alienat en degradar a un mitjà la pròpia activitat, l'activitat lliure, converteix la vida de l'espècie humana en un mitjà de la seva existència física [individual].

La consciència que té l'home de la seva espècie es transforma així, doncs, per l'alienació fins al punt en què la [vida] de l'espècie se li converteix en un mitjà.

Així doncs, el treball alienat converteix:

3) *L'ésser de l'espècie humana*, tant la naturalesa com la seva capacitat espiritual d'espècie, en un ésser que li és *aliè*, en un *mitjà* de la seva *existència individual*. Aliena l'home del seu propi cos, tant la naturalesa exterior, com la seva essència espiritual, la seva essència *humana*.

4) Una conseqüència immediata del fet que l'home estigui alienat del producte del seu treball, de la seva activitat, de l'ésser de la seva espècie, és *l'alienació* entre els *homes*. Quan l'home s'oposa a si mateix, s'hi oposa també *l'altre* home. El que val de la relació de l'home amb el seu treball, amb el producte del seu treball i amb ell mateix, val també de la relació de l'home amb l'altre home, amb el treball d'aquest i l'objecte del seu treball.

En general, l'afirmació que l'home està alienat de l'ésser de la seva espècie significa que un home està alienat dels altres com ho està cada un de l'essència humana.

L'alienació, com tota relació de l'home amb si mateix, es realitza només quan s'expressa en la seva relació amb un altre home.

Per tant, en la relació del treball alienat cada *home* considera els altres segons el criteri i la relació en què ell mateix es troba com a treballador.

(XXV) Hem partit d'un fet de l'economia nacional, l'alienació del treballador i de la seva producció. Hem formulat el concepte d'aquest fet: el treball *alienat*, es *tranyat*. Hem analitzat aquest concepte, és a dir, hem analitzat simplement un fet de l'economia nacional.

Vegem ara com cal formular i exposar en la realitat el concepte del treball alienat, estranyat.

Si el producte del meu treball m'és aliè, si se m'enfronta com un poder aliè, a qui pertany llavors?

Si la meua pròpia activitat no em pertany, si és una activitat aliena, forçada, a qui pertany llavors?

A un *altre* ésser que a mi.

Qui és aquest ésser?

Els *déus*? Certament en els primers temps la producció principal, com per exemple la construcció de temples, etc., a Egipte, l'Índia, Mèxic, sembla trobar-se al servei dels déus, de la mateixa manera que el producte els pertany. Només que els déus no foren mai per si sols els amos del treball. Tampoc la *naturalesa*. I seria una contradicció que l'home, com més sotmetés la naturalesa pel seu treball, com més els miracles de la indústria fessin superflus els miracles dels déus, hagués de renunciar, per amor a aquests poders, a la satisfacció de produir i al gaudi del producte.

L'ésser aliè a qui pertany el treball i el producte del treball, al servei del qual es troba el treball i al gaudi del qual es dirigeix el producte del treball, només pot ser *l'home* mateix.

Que el producte del treball no pertanyi al treballador, que s'enfronti a ell com un poder aliè és possible només perquè pertany a un *altre home diferent del treballador*.

Si la seva activitat li és un turment, ha de ser *satisfacció* i alegria de viure per a un altre. Ni els déus ni la naturalesa, només l'home mateix pot ser aquest poder aliè sobre l'home.

Com dèiem, la relació de l'home amb si mateix només se li fa *objectiva, real* en la seva relació amb els altres homes. Per tant, si el producte del seu treball, del seu treball objectivat, li resulta un objecte *aliè, hostil, poderós, independent d'ell*, és que es tracta d'un objecte dominat per un altre home que li és aliè, hostil, poderós, independent d'ell. Si es comporta amb la seva activitat com amb quelcom privat de llibertat, és que aquesta activitat està al servei, sota l'autoritat, la coacció i el jou d'un altre home.

Tota autoalienació de l'home de si mateix i de la naturalesa apareix en la relació que es dona entre ell, la naturalesa i altres homes diferents d'ell. Per això l'autoalienació religiosa apareix necessàriament en la relació del laic amb el sacerdot, o també, puix que en aquest cas es tracta del món intel·lectual, amb un mediador, etc. En el món pràctic real, l'autoalienació només pot aparèixer mitjançant la relació pràctica, real, amb els altres homes. El mitjà mateix pel qual es produeix l'alienació és un mitjà *pràctic*. Així doncs mitjançant el treball alienat l'home estableix no només la seva relació amb l'objecte i amb l'acte de la producció com a poders aliens i hostils a ell, sinó que també estableix la relació en què es troben altres homes amb llur producció i llur producte, i la relació en què es troba ell amb aquests altres homes. Així com fa de la seva pròpia producció la seva desrealització, el seu càstig, del seu propi producte la pèrdua, un producte que no li pertany, així també produeix la

dominació del que no produeix sobre la producció i sobre el producte. Així com s'aliena de la seva pròpia activitat, apropia l'estrany de l'activitat que no li pertany.

Fins ara hem considerat la relació només des del costat del treballador; la considerarem més endavant també del costat del no treballador

O sigui que mitjançant el *treball alienat, estranyat*, el treballador posa en relació amb aquest treball homes que estan fora del treball i a qui els és aliè. La relació del treballador amb el treball produeix la relació del capitalista, o com es vulgui anomenar l'empresari, amb aquest.

Així doncs, la *propietat privada* és el producte, el resultat, la conseqüència necessària del *treball alienat*, de la relació extrínseca del treballador amb la naturalesa i amb si mateix.

La *propietat privada* es deriva així analíticament del concepte de *treball alienat*, és a dir, de *l'home alienat*, del treball alienat, de la vida alienada, de l'home estranyat.

El concepte del *treball alienat* (de la *vida alienada*) l'hem extret, en efecte, de l'economia nacional com a resultat del *moviment de la propietat privada*. Però l'anàlisi d'aquest concepte mostra que la propietat privada, malgrat que aparegui com a motiu, com a causa del treball alienat, n'és més aviat una conseqüència, de la mateixa manera que *originàriament* els déus no són la causa sinó l'efecte de la confusió de l'enteniment humà. Aquesta relació es transforma posteriorment en una interacció recíproca.

Només en l'últim punt culminant del seu desenvolupament, la propietat privada descobreix de nou el seu secret, és a dir, per una part que és el *producte* del treball alienat, i per una altra que és el *mitjà* a través del qual el treball s'aliena, la *realització d'aquesta alienació*.

Aquest desenvolupament explica diverses col·lisions fins ara insolubles.

1) L'economia nacional parteix del treball com de l'ànima vertadera de la producció i, malgrat tot, li dona tot a la propietat privada i res al treball. Proudhon, en aquesta contradicció, optà pel treball contra la propietat privada. Però ja veiem que aquesta contradicció aparent és només la del *treball alienat* amb si mateix i que l'economia nacional només ha expressat les lleis del treball alienat.

Per això veiem també que el *salari* i la *propietat privada* són idèntics, ja que el salari que paga el treball amb *el* seu objecte mateix, el producte, no és més que una conseqüència necessària de l'alienació del treball, de la mateixa manera que en el salari el treball no apareix tampoc com a fi propi, sinó que està al servei del salari. Aquest punt el desenrotllarem més endavant; ara en traurem només algunes conseqüències (XXVI).

Un *augment forçat del salari* (prescindint de totes les altres dificultats,

prescindint que, com una anomalia, només podria ser mantingut per la força) no seria així més que una millor *remuneració dels esclaus* i no conqueriria el nivell i la dignitat humans ni del treballador ni del treball.

Més encara, fins i tot la *igualtat dels salaris*, com Proudhon exigia, només transforma la situació del treballador actual en el seu treball en la de tots els homes. La societat passa a ser concebuda com a capitalista abstracta.

El salari és una conseqüència immediata del treball alienat, i el treball alienat és la causa immediata de la propietat privada. En desaparèixer un terme ha de desaparèixer, per això, també l'altre.

2) De la relació del treball alienat amb la propietat privada es deriva encara que l'emancipació de la societat de la propietat privada, etc., de la servitud, s'expressa en la forma *política de l'emancipació dels treballadors*, no perquè es tracti només de llur emancipació, sinó perquè llur emancipació comprèn la de tots els homes, i la comprèn perquè tota la servitud humana es troba implícita en la relació del treballador amb la producció i totes les relacions de servitud són només modificacions i conseqüències d'aquesta relació.

De la mateixa manera que a partir del concepte de *treball alienat, estranyat*, hem trobat, mitjançant l'*anàlisi*, el de *propietat privada*, podem arribar a desenrotllar amb ajuda d'ambdós factors totes les *categories* de l'economia nacional, i en cada categoria, com per exemple l'*usurer*, la competència, el capital, el diner, no retrobarem més que una *expressió determinada i desenrotllada* d'aquests primers fonaments.

Abans, però, de considerar aquesta formació, cerquem encara de solucionar dues qüestions.

1) Determinar l'*essència general* de la *propietat privada* tal com ha resultat del treball alienat, en la seva relació amb la *veritable propietat humana i social*.

2) Hem pres l'*alienació del treball*, el seu estranyament com un fet i l'hem analitzat. Com, ens preguntem ara, arriba l'home a alienar el seu treball. a estranyar-lo? Com es fonamenta aquesta alienació en l'essència de l'evolució humana? Ja hem fet molt per a solucionar la qüestió en haver *transformat* la pregunta sobre l'*origen* de la *propietat privada* en la pregunta sobre la relació del *treball alienat* amb el desenrotllament de la humanitat. Ja que quan es parla de *propietat privada* es creu que té a veure amb alguna cosa aliena a l'home. Quan es parla de treball, té a veure directament amb l'home. Aquest nou plantejament de la pregunta ja n'enclou la solució.

ad. 1) Essència general de la propietat privada i la seva relació amb la verdadera propietat humana.

El treball alienat se'ns ha resultat en dos elements que es condicionen mútuament o que només són diferents expressions d'una mateixa situació:

l'apropiació apareix com a *alienació*, com a estranyament, i *l'alienació*, com a *apropiació*, *l'alienació* com a *vertadera naturalització*.

Hem considerat un aspecte, el treball *alienat* respecte al mateix *treballador*, és a dir, la *relació del treball alienat amb si mateix*. Com a producte, com a resultat necessari d'aquesta situació hem trobat la *relació de la propietat del no treballador amb el treballador i el treball*. La *propietat privada* com a expressió material i resumida del treball alienat, comprèn ambdues situacions, la *relació del treballador amb el treball i amb el producte del seu treball i amb el no treballador* i la *relació del no treballador amb el treballador i amb el producte del seu treball*.

Si hem vist que respecte al treballador que *s'apropia* de la naturalesa mitjançant el treball *l'apropiació* apareix com a *alienació*, la pròpia activitat com a activitat per un altre i com a activitat d'un altre, la vitalitat com a sacrifici de la vida, la producció de l'objecte com a pèrdua de l'objecte en mans d'un poder aliè, d'un home *aliè*, considerem ara la relació d'aquest home *aliè* al treball i al treballador amb el treballador, el treball i el seu objecte.

En primer lloc cal observar que tot el que en el treballador apareix com a *activitat de l'alienació*, de l'estranyament, apareix en el qui no treballa com a *estat d'alienació*, d'estranyament.

En segon lloc, que el *comportament real*, pràctic del treballador en la producció i amb el producte (com a actitud psicològica) apareix com a comportament *teorètic* en el seu oposat, el no treballador.

(XXVII) *En tercer lloc*. El no treballador fa contra el treballador tot el que el treballador fa contra si mateix, però no fa res contra si mateix del que fa contra el treballador.

Considerem de més a prop aquestes tres situacions.

[Aquí s'interromp el primer manuscrit]